

La maleta fallaire

Materials pedagògics per a la valorització del patrimoni immaterial pirinenc

Activitat 2 – Tants troncs per poble

Autors:

Marc Ballesté
Montse Ballvé
Sofia Isus
Francesc Rodríguez

Coordinació: Càtedra Educació i Patrimoni Immaterial dels Pirineus. Universitat de Lleida

Realització: Obaga Activitats

Amb el suport de: Departament de Cultura, Institut d'Estudis Ilerdencs, Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i l'Aran, Ministerio de Cultura y Deporte i Projecte Interreg POCTEFA Prometheus.

Els textos i gràfics publicats en aquests materials estan subjectes a una llicència Creative Commons. La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Realització:

Amb el suport de:

FALLES, HAROS I BRANDONS

Material pedagògic de les Festes del Foc dels Pirineus

TANTS TRONCS PER POBLE

Material en fase de pilotatge

Maleta Fallaire

Materials pedagògics per a la valoració del patrimoni immaterial pirinenc

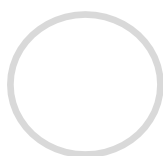
Activitat 2 TANTS TRONCS PER POBLE

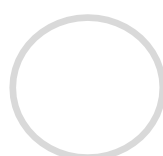
ÀMBITS

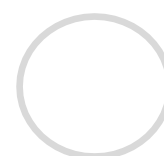
NATURA i SOSTENIBILITAT

LLENGÜES

SOCIAL I CULTURAL

DANSA I MÚSICA

ÀREES

- **CONEIXEMENT DEL MEDI NATURAL**

ACTIVITAT

Al Berguedà, l'herba faiera, principal element per a l'elaboració de les falles, està en perill d'extinció. De fet, alguns fallaires ja s'han hagut de desplaçar a comarques veïnes per tal de localitzar-la. L'ús dels recursos naturals per a l'acció humana, sigui festiva o quotidiana, és un fet que cal regular i ser conscients de la seva importància.

MATERIALS

- **MATERIAL NECESSARI**
  - Pissarra per fer anotacions
- **MATERIAL DE LA MALETA DEL FALLAIRE**
  - Joc de rodanxes de fusta

OBJECTIUS I CONTINGUTS D'APRENTATGE

▪ **COMPETENCIES**

Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes.

▪ **OBJECTIUS D'APRENTATGE**

- Aprendre a gestionar els recursos que ofereixen els boscos
- Diferenciar els conceptes triar, reciclar i reutilitzar
- Conscienciar vers la necessitat de preservar els recursos naturals i utilitzar energies renovables.

▪ **CONTINGUTS D'APRENTATGE**

- Productes forestals
- Paper reciclat
- Biomassa com a font energètica

QUÈ CAL SABER?

Els nostres boscos

Els boscos són uns ecosistemes rics i complexos que cal cuidar i conservar. És important tenir-ne cura perquè tenen una funció directa i són una font de recursos naturals (fusta, suro, bolets, pinyons, etc.). De forma indirecta fan una sèrie de funcions més ambientals que són la fixació de diòxid de carboni, la millora de la qualitat de l'aire, la regulació hídrica, la conservació dels sòls per evitar l'erosió o la conservació de la biodiversitat. Actualment, les funcions dels boscos s'amplien a les de caire recreatiu o de lleure a causa de la importància que els ha donat la societat.

Per conservar, ara i en el futur, les funcions dels boscos, cal dur a terme una gestió forestal sostenible, que és la planificació i l'ús dels boscos perquè mantinguin la seva biodiversitat, productivitat, capacitat de regeneració a escala local, nacional i global, sense causar danys a altres ecosistemes.

Catalunya és un país de boscos: el 58,4% de la superfície està representada per terrenys forestals, dels quals els boscos ocupen el 65%. És més, segons les dades estadístiques sobre l'evolució del bosc a Catalunya, la superfície forestal augmenta a causa de l'abandonament d'explotacions agrícoles en les darreres dècades.

Els beneficis econòmics del bosc

Des d'antic, els boscos s'han aprofitat per a l'obtenció de productes forestals fusters i per a productes forestals no fusters. Aquests aprofitaments impliquen una gestió del bosc que, en cas de no realitzar-se correctament, pot provocar la seva degradació o pèrdua. Això ha comportat que, en moltes ocasions, la societat associï l'aprofitament del bosc amb la seva destrucció. Res més lluny de la realitat, a casa nostra els espais forestals són el resultat de l'equilibri entre l'acció dels humans i l'evolució de la natura. És més, els boscos que són aprofitats i gestionats correctament són més rics en diversitat, estan en millors condicions que els que no es gestionen o estan semi abandonats i tenen garantit el seu futur.

Els boscos produeixen fusta que podem diferenciar segons el seu ús. La fusta pot tenir un o altre destí segons les seves característiques. Els principals destins a casa nostra són: fusta per a serra, fusta per al desenrotllament i fusta per triturar.

El paper

La pasta de paper es fa a partir de fibra vegetal que pot provenir de diferents plantes i, especialment, de la fusta dels arbres. La principal font de fibra (cel·lulosa) per a la producció de paper és la fusta de planifolis. Les espècies més utilitzades són les que provenen de plantacions d'espècies de creixement ràpid (principalment l'eucaliptus –Eucaliptus sp.–) realitzades expressament amb aquest objectiu. També és útil tota aquella fusta sobrera de les serradores o la procedent de treballs forestals. Comptant que és impossible reciclar el 100% del paper que es produeix i que es calcula que a l'Estat espanyol el consum de paper s'ha doblat en els últims vint anys, arribant a superar els 150 kg per persona i any, es fa indispensable que la producció de fusta amb aquesta finalitat es realitzi sota els criteris de sostenibilitat.

La biomassa o generació d'energia

Entenem per biomassa tota la matèria que formen els éssers vius. Aplicat al món forestal, la biomassa és tota aquella matèria vegetal extreta dels boscos o de la indústria fustera (fusta, estella, costers, serradures, escorça, etc.) que es pot aprofitar per obtenir-ne un benefici energètic, generant principalment calor i electricitat. Els principals beneficis són el caràcter local i renovable del recurs i el fet que al ser un substitutiu dels combustibles fòssils contribueix a mitigar l'alliberació de gasos responsables de l'efecte hivernacle a l'atmosfera. Diferents productes que s'obtenen del bosc o de residus d'indústria fustera de primera transformació i es destinen a producció d'energia són: l'estella, el pèl·let i les briquetes.

Si voleu saber-ne més us recomanem el manual Edubosc (manual per a sensibilització forestal a les escoles) http://www.gencat.cat/mediamb/butlleti/bev/graf_but45/edubosc.pdf

Triar, reciclar, reutilitzar

Sovint els mitjans de comunicació ens traslladen el concepte de reciclar de forma generalista, com si totes les accions que fem al llarg del nostre quotidià fossin així, cal puntualitzar vers aquests termes:

1. Triar: dins del conjunt global de les accions, aquella que fem per separar un o més elements dins d'un conjunt segons unes característiques concretes, paper, envasos, vidre, rebuig i matèria orgànica.
2. Reciclar: acció de tornar a introduir en el cicle de producció i consum productes materials obtinguts de residus. Reciclem el paper quan d'un vell en fem pasta de paper.
3. Reutilitzar: acció de tornar a utilitzar els béns o productes.

ACTIVITAT

▪ DINÀMIQUES ABANS DE L'ACTIVITAT

Aquesta activitat es centra vers la sostenibilitat i l'equilibri dels nostres boscos però bàsicament per prendre consciència de la importància de vetllar pels recursos naturals en general. L'increment de la popularitat de la festa ha fet que el turisme cada vegada més augmenti i vulgui participar-hi. A Boí, per exemple, se'n corren 150. Hi participen veïns i algun invitat. A Bagà es fan unes 450-500 faies i a Cerdanyola 150-200 faies. Per tant caldrà començar a plantejar estratègies com la de Sahún que ja es plantegen plantar bedolls exclusius per fer-ne falles.

Es recomana una setmana abans de l'inici de l'activitat cercar informació vers que vol dir sostenibilitat? Recomanem també treballar el concepte de gestió dels recursos. Es pot plantejar una pregunta que ens porti a la reflexió:

- Quin ús creus que fem dels recursos naturals?

▪ DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Fase de preparació

Per a realitzar l'activitat ens cal disposar de les fustes que representaran arbres (rondanxes de fusta grans) arbusts (rodanxes de fusta mitjanes) i escuradents (herbes) d'un bosc comunal. S'explica als alumnes que tots els participants representaran els habitants d'un poble pirinenc, on com cada any des de temps ancestrals és fa la festa del foc per celebrar el solstici d'estiu, com les falles, haros, halhes i brandons que ja es coneixen.

Fase de realització

Tots els participants s'ubicaran en rotllana, mirant cap al centre, on el conductor de l'activitat hi ubicarà el material esmentat anteriorment que representaran les plantes que s'utilitzaran per a la construcció de les falles.

Un cop el conductor hagi ubicat tot el "bosc" al centre de la rotllana, convidarà als participants a girar-se cap enfora, de manera que explicarà que en donar el punt de sortida, tots els participants hauran de girar-se de cop i anar al centre de la rotllana per agafar els troncs necessaris per a construir les seves falles. Cada vegada, segons el moment del joc, s'aniran seguint pautes diferents. Mentre es va jugant, caldrà tenir en compte anar anotant que succeeix a cada partida per a la conclusió final.

Es desenvoluparan tres partides amb tres rondes cadascuna:

- **Primera partida:** (representa un poble sense cap tipus de gestió forestal ni control de fallaires).
- **Segona partida:** (representa un poble que intenta regular el nombre de fallaires o la gestió forestal, a nivell intern de poble).
- **Tercera partida:** (representa un poble que té una gestió establerta, concreta, específica per a tenir una festa de les falles compatible amb la gestió forestal, la massificació de la festa...)

Anem observant que passa a cada partida i a cadascuna de les diferents rondes.

Primera partida:

- A la primera tongada els participants tindran la consigna d'agafar només un tronc per a fer una falla. Quan tinguin el tronc tornen al seu lloc. El bosc no es veu alterat.
- A la segona tongada (segon any), els participants hauran d'agafar un tronc per a cadascú de casa seva (5 troncs per a 5 persones que baixaran falla). Es dona la sortida, tornen al lloc i es valora si hi ha canvis en el bosc.
- A la tercera tongada, any següent, la festa de les falles esdevé Patrimoni Immaterial de la Humanitat, de manera que l'èxit fa que cada persona, hagi d'agafar 10 troncs per a fer falles, ja que hi ha molt èxit turístic. Es dona tret de sortida, s'agafen els 10 troncs. Els participants tornen al seu lloc però aquí no tots els participants hauran pogut agafar les falles que els hi corresponia.

Fem una reflexió de les diferents rondes i ens preguntem: Què ha passat? Quines propostes de control podríem adquirir? És sostenible aquesta pràctica al llarg del temps?

Segona partida:

- A la primera tongada els participants tindran la consigna d'agafar només un tronc per a fer una falla. Quan tinguin el tronc tornen al seu lloc. El bosc no es veu alterat.
- Abans d'iniciar la segona tongada, debatem quines mesures prendrem, per tal de fer sostenible aquesta pràctica al llarg del temps, es possible que surtin propostes com regular la quantitat de falles, fer una correcta gestió forestal, limitar l'accés a la festa....
- Farem un parell o tres de tongades per tal de veure com funciona la gestió que proposen els participants, a nivell de poble.

El conductor de l'activitat en un moment donat, parla amb un dels participants perquè compleixi els acords interns que han fet els vilatans, agafant moltes més falles per exemple, per vendre als turistes o qualsevol cosa similar. Al finalitzar la partida, es veurà que hi ha hagut una millora però que els acords interns sovint no són suficients per a establir una sostenibilitat al llarg del temps. Com podríem millorar aquest aspecte?

Tercera partida:

- A la primera tongada els participants tindran la consigna d'agafar només un tronc per a fer una falla. Quan tinguin el tronc tornen al seu lloc. El bosc no es veu alterat.
- Abans d'iniciar la segona tongada, introduïm conceptes reals de gestió forestal. Per exemple, deixem parts sense agafar arbres perquè es vagin regenerant, fem plantacions, espais naturals protegits, control del nombre de fallaires...

A cada tongada, podem anar afegint propostes de gestió, i d'aquesta manera, al cap de moltes rondes, veiem que en el temps és sostenible i que és possible mantenir una festa i tradició així, amb uns bons criteris de qualitat.

Síntesi

Al finalitzar l'activitat fem un repàs de cadascuna de les tres situacions que s'han representat i debatem quina és la situació ideal per a la gestió d'un bosc, tenint present que si no es desenvolupa una gestió equilibrada la conseqüència pot ser dramàtica per les futures generacions. Per acabar, identifiquem les rèpliques de falles del Berguedà, on l'herba per elaborar-les està en perill d'extinció.

AVALUACIÓ

Amb la fase de síntesi ja es percep l'assoliment dels objectius, però per fer l'avaluació de l'activitat es proposa cercar una mesura d'estalvi del nostre quotidià que contribueixi a la sostenibilitat.

ACTIVITATS COMPLEMENTARIES

- Proponem visualitzar un reportatge de desforestació de la selva Amazònica o de Borneo per prendre consciència de la problemàtica ambiental que pot representar.
<https://www.youtube.com/watch?v=j1SFoakOZ50>
- Podeu calcular la petjada ecològica de cadascun dels alumnes per observar quina és la despesa ecològica real de cada família.
<https://www.upf.edu/web/upfsostenible/calculadores-de-petjada-ecologica>
- Construir una falla segons el model Andorrà amb pasta de paper